

TANKOVÁ TAKTIKA V NORMANDII Z POHLADU NEMECKÉHO GENERÁLA HEINZA WILHELMA GUDERIANA

RÓBERT LAMOŠ

LAMOŠ, R.: Tank tactics in Normandy from General Heinz Wilhelm Guderian' s point of view. *Vojenská história*, 1, 13, 2009, pp. 121–130, Bratislava.

The presented material is a translated version of the oral interview with Genobst Heinz Guerian, a german officer and former Inspector General of Pz Troops. Such oral interviews were made shortly after the war by members of th Historical Division, US Army. The interview was held in English, an interpreter being used only for a few terms and passages. For this reason, plus the fact that the interviewer was his own editod, the authenticity of the work can be assured.

A copy of this oral interview can be found in the Military Archive in Freiburg, Germany.

Military History. Normandy. World War Two. Panzer tactic. Personalities.

Heinz Wilhelm Guderian, nemecký generál¹, tvorca myšlienky bleskovej vojny², sa narodil 17. júna 1888 v mestečku Kulm³ v západnom Prusku. Jeho otec, Friedrich Guderian, bol pruský dôstojník⁴. V roku 1913 si zobral za ženu Margarete Görne a spolu mali dvoch synov.⁵

V roku 1901 nastúpil ako kadet do školy v Karlsruhe, neskôr absolvoval aj kadetský ústav v Gross-Lichterfelde pri Berlíne. Po jeho skončení slúžil v Hanoverskom streleckom prápore č. 10.⁶ Odtiaľ bol vyslaný do vojenskej školy v Metz, po skončení ktorej bol menovaný do hodnosti poručíka. Na vlastné želanie bol v roku 1912 odvelený k telegrafnému pluku č. 3 a od roku 1913 až do vypuknutia prvej svetovej vojny bol na vojenskej akadémii v Berlíne, kde sa študoval na dôstojníka generálneho štábu.

Počas prvej svetovej vojny slúžil ako spojovací, neskôr štábny dôstojník.⁷ Po vojne zostal

---

1 Najvyššia hodnosť, akú dosiahol je generálplukovník – Generaloberst.

2 Z nemeckého originálu „Blitzkrieg“. Pre viac informácií o bleskovej vojny pozri napríklad: DEIGHTON, L.: *Blitzkrieg*. Praha : Argo, 1994.

3 Dnes Chełmo, Poľsko.

4 Dosiahol najvyššiu hodnosť generálporučík.

5 Obaja boli uznávanými dôstojníkmi počas druhej svetovej vojny a starší syn, Heinz Günter, slúžil v nemeckej armáde aj po vojne.

6 Hannoversches Jäger-Bataillon Nr.10.

7 Začínal ako veliteľ rádiostanice a postupne sa prepracovával cez rôzne posty až na dôstojníka generálneho štábu.

v armáde a bol preložený do skupiny pre armádny transport a dohľad nad taktikou motorizovaných jednotiek. Tu sa dostal do kontaktu so zložkami vojska, ktoré neskôr zohrávali dôležitú úlohu pri formovaní jeho teórií. Študoval predpisy pre motorizované oddiely a transport a zaujímal sa o tanky. Zaoberal sa nasadením tankov v boji a začal presadzovať nadradenie tankových oddielov ostatným zbraniam. Snažil sa tanky odčleniť od iných druhov zbraní a vytvoriť samostatné tankové divízie. V októbri 1935 sa stal veliteľom 2. tankovej divízie⁸ a o rok neskôr bol povýšený do generálskej hodnosti.⁹

V druhej svetovej vojne slúžil najskôr ako veliteľ XIX. armádneho zboru¹⁰, s ktorým sa zúčastnil poľského a francúzskeho ťaženia. Osobne viedol útok cez lesnatý terén Ardén až k mestu Sedan, kde Francúzi útok vôbec neočakávali. Útok vojsk pod jeho vedením vo Francúzsku sa stal učebnicovým príkladom taktiky bleskovej vojny. V roku 1941 sa stal veliteľom tankovej skupiny²¹¹. Úspešne viedol útoky v Rusku, bol menovaný za vrchného veliteľa 2. tankovej armády¹². Pre svoje protesty proti Hitlerovým rozhodnutiam sa však čoskoro dostal do nemilosti a v decembri 1941 bol preložený do veliteľskej zálohy.

Príležitosť dostal opäť až v roku 1943, po porážke nemeckých vojsk pri Stalingrade. V marci 1943 bol menovaný za generálneho inšpektora tankových vojsk¹³. Jeho úlohy spočívali v zodpovednosti za vývoj tankových vojsk, organizácia a výcvik, výzbroj, formovanie nových útvarov, vyhodnocovanie vojnových skúseností atď. V lete 1944 bol vymenovaný aj za náčelníka štábu pozemnej armády¹⁴. Ku koncu vojny bol kvôli opätovným rozporom s Hitlerom zbavený funkcie.

Americkým vojskám sa vzdal spolu so svojim štábom 10. mája 1945 v priestore Zell am See. O 3 roky neskôr ho prepustili a aj napriek protestom poľskej a sovietskej vlády nebol súdený za vojnové zločiny. Zomrel 14. mája 1954, vo veku 65 rokov v meste Schwangau, v južnom Bavorsku.

V diele *Achtung! Panzer!*, napísanom v rokoch 1936 – 1937, opisuje použité nových spôsobov vedenia vojny, úlohy tankov a letectva. Jeho predstava tankového vojska ovplyvnila budovanie nemeckej armády. Jeho taktika bleskovej vojny, ako aj použitia tankov, sa do dnešných dní vyučuje na vojenských školách po celom svete.¹⁵

* * *

Prezentovaný dokument zo série ETHINT¹⁶ som získal pri štúdiu materiálov v nemeckom vojenskom archíve vo Freiburgu. Ide o kópiu záznamu rozhovoru Heinza Guderiana s americkým vyšetrovateľom vedenom v anglickom jazyku.

Dokumenty sú preložené tak, aby sa čo najviac zachovala ich pôvodná výpovedná hodnota a štruktúra jazyka. V texte sa objavuje veľa skratiek. Tieto skratky som uviedol do po-

8 2. Panzer Division. V tej dobe vznikli v Nemecku tri tankové divízie – 1., 2. a 3.

9 Generálmajor.

10 XIX. Armee Korps.

11 Panzergruppe 2, známej aj ako „Panzergruppe Guderian“.

12 2. Panzer Armee.

13 Inspecteur General der Panzertruppen.

14 Chef des Generalstabs des Heeres.

15 Viac k tejto problematike pozri: SCHEIBERT, H.: To bol GUDERIAN. Plzeň : Mustang, 1994; MACKSEY, K.: *Guderian, tankový generál*. Brno : Bonus A, 1996.

16 The European Theater Historical Interrogations, skratka pre Historické výsluchy vo vzťahu k európskemu boju. Séria ETHINT obsahuje dokumenty zo spravodajských výsluchov rôznych nemeckých dôstojníkov.

známok tak ako ich uvádza pôvodný text aj s vysvetlením. Poznámky vyšetrovateľa, ako aj historického editora americkej armády, sú zachované v texte.

Kópia strojového prepisu tohto rozhovoru sa nachádza ako dokument ETHINT – 38 pod signatúrou ZA 1/295 vo vojenskom archíve vo Freiburgu v Nemecku (Das Bundesarchiv-Militärarchiv (BArch-MA) – Freiburg im Breisgau).

ETHINT 38 – ( )

28. január 1948

Rozhovor s generálplukovníkom Heinzom Guderianom

Tanková taktika v Normandii

Kancelária vedúceho vojenskej histórie
Sekcia armády
Washington 25, D.C.¹⁷

Vrátiť do:
Kancelária vedúceho vojenskej histórie
Sekcia armády
Washington 25, D.C.
Kancelária všeobecných referencií

EUCOM : HD : OHGB¹⁸

Kópia 1

Historická divízia

Sekcia armády
Špeciálny personál, Armáda USA
Washington 25, D.C.¹⁹

---

17 Pečiatka.

18 Skratka pre The U.S. European Command : Historical Division : a pravdepodobne Operation Headquarters Great Britain; teda Americké veliteľstvo pre Európu : Historická Divízia : a pravdepodobne Operačné veliteľstvo Veľká Británia.

19 Pečiatka.

12. júl 1949

Poznámka k: ETHINT 38

od: Kenneth W. Hechler
major, pechota (záloha)

Poručík Fye, historický editor píše, že „*predchádzajúce skúsenosti dôstojníkov Historickej divízie s generálplukovníkom Guderianom indikujú, že menovaný nemusí horlivo spolupracovať pri odpovediach na všeobecnejšie otázky. Avšak bol vcelku vnímavý a spolupracoval do maximálnej miery, aj keď poznamenal, že niektoré také široké otázky nemôžu byť zodpovedané v jednom rozhovore.*“ Rozprával som sa s generálom Guderianom v Seckemheim, v Nemecku v auguste 1945 (pozri ETHINT 39)²⁰, a v tom čase som ho pokladal nielen za extrémne spolupracujúceho, ale aj za milého spoločníka. Pamätám si, že Dr. George N. Shuster, náčelník vyšetrovacej komisie vojnového oddelenia po rozhovore s generálom Guderianom poznamenal, že si nevie predstaviť nič lepšie na spracovanie dobrých strategických dejín nemeckého hlavného štábu, než doviezť Guderiana do Spojených štátov a umiestniť ho na nejakej terase, na ktorej sa dá v lete viesť plno nenútených rozhovorov.

Počas obdobia, keď generál Guderian tušil, že bude súdený za vojnové zločiny, uzavrel sa do seba a stal sa veľmi nepríjemným, aj keď bol požiadaný, aby pripravil materiál na účely histórie. Očividne v čase, keď s ním robil rozhovor poručík Fye, generál Guderian veril, že nebude súdený pre vojnové zločiny a pravdepodobne sa domnieval, že jeho najlepším posudkom bude práve spolupráca s Historickou divíziou, EUCOM; a preto sa rozhodol voľne hovoriť.

-i-

ETHINT 38 – ( )

Názov	: Tanková taktika v Normandii
Zdroj	: generálplukovník Guderian, Heinz
Pozícia	: generálny inšpektor tankových vojsk, 1943 – júl 44
Dátum	: 28. január 1948
Miesto	: HDIE, Neustadt, Nemecko
Vyšetrovateľ	: nadporučík Robert W. Fye
Okolnosti	: Predchádzajúce skúsenosti dôstojníkov Historickej divízie s generálplukovníkom Guderianom indikujú, že menovaný nemusí príliš spolupracovať pri zodpovedaní na všeobecnejšie otázky. Avšak bol vcelku vnímavý a spolupracoval do maximálnej miery, aj keď poznamenal, že niektoré také široké otázky nemôžu byť zodpovedané v jednom rozhovore. Fyzicky nie je generálplukovník Guderian až taká imponantná vojenská postava, ako by sa dalo predpokladať. Je skôr malý, drobný, vyzera-

---

20 Tento rozhovor je nazvaný „Nasadenie tankových vojsk na Západnom fronte“.

júci presne na svoje šesťdesiatiny. Javí sa ako veľmi dobrosrdečný muž, veselý, aj napriek svojmu súčasnému postaveniu. Počas celého rozhovoru dával najavo výborný zmysel pre humor a rozmyšľal veľmi pohotovo, a to i napriek tomu, že hovoril iným jazykom ako materským.

-ii-

Predslov

Tento rozhovor je výsledkom špecifických otázok, ktorých tvorcom sú pán Gordon A. Harrison, Európska sekcia, Historická divízia, Špeciálny štáb, Armáda USA, aby ich zodpovedali, pokiaľ možno obaja – generál tankových vojsk von Geyr a generálplukovník Guderian. Rozhovor bol vedený takmer celý v angličtine, tlmočník bol použitý iba v prípade niektorých výrazov a pasáží, ktoré boli zložité na preklad pre generálplukovníka Guderiana. Z tohto dôvodu, plus fakt, že vyšetrovateľ mal príležitosť byť aj editorom svojho textu, autenticita tohto diela je nepochybná. Odpovede generálplukovníka Guderiana sú také, ako ich prezentoval, okrem drobných zmien v gramatickej štruktúre, interpunkcie a výberu slov. Komentáre a dodatky vyšetrovateľa-editora sú jasne označené.

ETHINT 13 je záznam paralelného rozhovoru s generálom tankových vojsk von Geyr.

Robert W. Fye
nadporučík, poľné delostrelectvo
historický editor
29. apríl 1948

I. MOŽNOSTI MASÍVNYCH TANKOVÝCH PROTIÚTOKOV V NORMANDII

1. Bolo možné viesť masívne protiútoky dvoch alebo troch tankových divízií v danom teréne²¹?

Áno, bolo možné, ale iba mimo dosahu palby lodných diel, pričom tankové divízie by kvôli terénu museli byť rozdelené do malých skupín tankov a pechoty kvôli terénu. Na tento variant sme sa pripravovali.

2. Ako by boli chránené počas sústreďovania?

Vykonávaním presunov a sústreďovaním jednotiek výlučne v noci. Pripravovali sme sa na to, a tiež – vojaci boli na to cvičení. Napriek tomu, bolo by bývalo veľmi problematické ochrániť vojsko a tanky, pri takej prevahe na strane Spojencov.

3. Mohli sa útoky realizovať za tmy?

---

21 Z anglického „Bocage“. Vyšetrovateľ myslel terén v Normandii – vysoké živé ploty, malé, oddelené polička, úzke cesty lemované krikmi a kamennými múrikmi.

V tomto teréne neboli masívne protiútoky v noci možné. Riadiť tanky v noci si vyžaduje od jednotiek dôkladnú znalosť terénu, a v Normandii ju nie všetci mali.

4. Aké boli predpokladané straty?

Neviem na to odpovedať – záležia od vývoja bojov. Celkovo však nočné útoky, ak sú dobre pripravené a zrealizované, prinášajú menej strát ako denné útoky.

5. Aké opatrenia sa mohli uskutočniť na neutralizovanie spojeneckého letectva?

(Poznámka vyšetrovateľa: Prekvapený pohľad a jemne sarkastický tón sprevádzali prvú časť odpovede generálplukovníka Guderiana na túto otázku.) Vytvorenie lepšej Luftwaffe. Taktiež sme mali mať viac protiletadlových zbraní organicky zaradených v jednotkách počas presunov, ako aj na zhromaždiskách, mostoch atď. Toto by bolo bývalo možné, ak by Nemecko bolo uskutočnilo opatrenia podobné tým, aké urobili Američania (vybavenie vozidiel v konvojoch protiletadlovými zbraňami na otočných lafetách). Luftwaffe mala takýchto otočných lafiet prebytky, ale armáda sa o nich dozvedela až veľmi neskoro – po invázii.

Je absolútne nevyhnutné mať dostatok stíhačiek (Poznámka editora: lietadiel Luftwaffe) na ochranu jednotiek za pohybu, ale toto nebolo možné. Taktiež nebolo možné mať k dispozícii efektívne „mračná flakov“²² (Poznámka vyšetrovateľa: Týmto termínom generál Guderian myslel stenu alebo clonu palby protiletadlových zbraní nad konvojmi.) pre nedostatok munície a zbraní.

6. Na aké ciele by sa útočilo?

Samozrejme, na vojská nepriateľa, hlavne na tanky a pechotu. Útočili by sme tiež na zálohy a na krídla a tylo nepriateľa, hlavne Pattonovo, po jeho prielome pri Avranches. Protiútoky k plážam sa dali uskutočniť prvý alebo druhý deň po vylodení, kým vládol zmätok, neskôr už nie. Avšak, toto by bolo možné len, ak by tankové divízie boli už pripravené v zálohe, čo sa však nestalo. Poľný maršal Rommel sa domnieval, že k invázii dôjde v priestore Calais-Dieppe, a preto podstatná časť tankových divízií bola zhromaždená na sever od rieky Seine. Tankový generál von Geyr a ja sme uprednostňovali myšlienku rozdelenia záloh na oba brehy rieky Seine. Hitler bol na strane Rommela a zálohy išli na sever, do okolia Somme.

Predpoklady na protiútoky neskôr vzrástli (Poznámka editora: prvých pár dní po invázii), ale buď sme ich neužili, alebo ich zle realizoval poľný maršal von Kluge. Nariadil frontálne protiútoky na silne bránených miestach, ako Caen. Inde boli protiútoky vykonané nasadením jednotiek po častiach a v nedostatočnom počte, ako pri Avranches, kde žiadna divízia nebola nasadená ako celok, ale boli to iba elementy rôznych divízií.

7. Aké rozhodujúce výsledky sa mohli dosiahnuť?

Obmedzenie invázie v Normandii. Toto by ale bolo možné, iba ak by sme boli mali lepšie a silnejšie námorníctvo a Luftwaffe; boli totiž absolútne nevyhnutné na dosiahnutie úspe-

22 Z nemeckej skratky Flak – Flieg Abwehr Kanone.

chu. Nakoniec takto celé bremeno ležalo na armáde (Heer), tá už však nebola „prvotriedna“. Pešie divízie boli slabé a prakticky imobilné, obzvlášť ich delostrelectvo a zásobovanie. Tankové divízie a divízie obrnených granátnikov boli použité iba po častiach. Toto bol hrozný omyl hlavného velenia; chybu zapríčinil čiastočne Hitler, čiastočne OKW²³ a, samozrejme, aj von Kluge.

II. TAKTIKA „PECHOTA-TANKY“²⁴

8. Aká tanková taktika bola vyvinutá na boj v oblasti so živými plotmi²⁵?

Tanky a obrnení granátnici (Poznámka editora: obrnená pechota) operujúci spolu v malých skupinách, pechota chrániaca tanky a nimi ochraňovaná. Nebola to nová taktika, iba trochu rozdielna aplikácia starej, čo si vyžiadal tento konkrétny typ terénu, znemožňujúci použitie väčších skupín.

9. Mali ste špeciálne vycvičené skupiny „pechota-tanky“?

Áno, toto bola špeciálna úloha obrnených granátnikov a tí boli cvičení na tento druh boja. Ich nasadenie s tankmi, ako špeciálne vycvičených jednotiek, bol môj nápad a bol začlenený do nemeckej armády už pred vojnou. Získali sme skúsenosti z prvej svetovej vojny, kde Francúzi mali špeciálnu pechotu a jazdectvo, ktoré s obmedzením operovalo s tankmi. Tento príklad bol použitý v organizácii našich obrnených jednotiek. Od začiatku výcviku boli obrnení granátnici a tankové osádky cvičení a pripravovaní spolu.

10. Vyriešili ste problém komunikácie medzi pechotou a tankmi?

Problém nebol vyriešený úplne. Riešenie sme takmer dosiahli vybavením pechoty malými vysielačkami (poznámka vyšetrovateľa: generálplukovník Guderian si nevedel spomenúť na presný typ alebo typy týchto vysielačiek, ale boli to pravdepodobne malé, prenosné vysielače-prijímače nazývané Feld-funkfernsprecher – doslovne, poľné rádiové zariadenie), aby komunikovali s tankmi. Problémom bolo udržať komunikáciu medzi tankmi a pechotou. V boji museli tanky komunikovať s vyššími i nižšími jednotkami, Luftwaffe, delostrelectvom, atď. Možno to vyzerá jednoducho, ale bol to v skutočnosti obrovský problém. Avšak tento problém bol ľahšie zvládnutý pri obrnených granátnikoch, ako pri obyčajnej pechote.

III. VÝCHODNÁ VS. ZÁPADNÁ TANKOVÁ TAKTIKA

11. S odvolaním sa na Váš výrok, že poľný maršal von Rundstedt prikázal tankové divízie na-

23 OKW – Oberkommando der Wehrmacht, Hlavné veliteľstvo brannej moci.

24 Z anglického „infantry-tank team tactics“ – myslí sa tým taktika úzkej spolupráce malých skupín pechoty s tankmi.

25 Z anglického „hedgerow“ – dlhé rady vysokého a hustého živého plotu, typického pre Normandiu.

sadiť ako celok. Bola toto, v tom čase, všeobecná tanková²⁶ doktrína v nemeckej armáde? (Poznámka vyšetrovateľa: generálplukovník Guderian vyhlásil, že si nie je vedomý takéhoto výroku a domnieval sa, že sa to musí týkať generála von Geyr. Napriek tomu sa pokúsil odpovedať.)

Bol to náš názor, že by mali byť nasadené ako celok a polný maršal von Rundstedt bol na našej strane, prinajmenšom v princípe. Ale von Kluge rozdelil divízie na časti a nasadil jednotlivé roty a batérie do akcie, na čo potom doplatili. Hitler spravil tú istú chybu. Napríklad, prevrelil iba tanky 9. tankovej divízie²⁷ do oblasti invázie z južného Francúzska, napriek mojim žiadostiam nasadiť buď celú divíziu alebo nič. Osádky tankov sa skladali len z dvoch mužov, namiesto normálne piatich, aby sa šetrilo. Iba zopár takto obsadených tankov do Normandie skutočne dorazilo. (Poznámka vyšetrovateľa: Toto posledné, Guderian povedal s nádychom znechutenia a opovrhnutia v hlase.)

12. Ako to fungovalo na ruskom fronte?

V otvorenej krajine sme nasadili tanky vo väčších formáciách spolu s obrnenými granátnikmi, pričom postupovali spoločne. Keď tanky narazili na prekážku, ako napríklad rieku alebo protitankové okopy, obrnení granátnici postúpili vpred pod krycou paľbou tankov a ženísti vyčistili cestu na ďalší postup. Po prvých šiestich mesiacoch, keď sme sa dostali ďalej do Ruska a priestor sa zväčšoval a zväčšoval, po ťažkých stratách a počas zimy (blato bolo ešte väčšou prekážkou ako chlad), museli sme sformovať menšie bojové skupiny²⁸, pretože divízie boli zodpovedné za sektory 40 – 50 km široké. Takže, pre uvedené dôvody sme vlastne museli modifikovať našu pôvodnú taktiku a stratili tak dôležitú koncentráciu sily.

13. Ako sa dala tanková taktika, vyvinutá na východe, aplikovať na západe?

To vždy záležalo od terénu a dispozícií nepriateľa. Avšak všeobecne, v Normandii sme boli nútení divízie rozdeliť, zatiaľ čo v otvorenej krajine divízie boli nasadzované ako celok, keď to bolo možné. Vždy sme používali tú istú taktiku skupín „pechota-tank“. Ale musíte si uvedomiť, že každá bitka, každý nepriateľ a každá ročná doba má svoje vlastné faktory, ktoré treba zohľadniť, bez ohľadu na miesta bojov.

14. Aké v tom boli rozdiely?

Neboli príliš veľké; zmeny spočívali v teréne, v ročnom období, a samozrejme v protivníkovi. Taktika a výcvik boli vždy rovnaké, vychádzajúce zo služobných predpisov (Poznámka editora: Dienstvorschriften und²⁹ Ausbildungsvorschriften – služobné a výcvikové predpisy), modifikovaných alebo menených na základe terénu, atď. Nepriateľské letectvo tiež menilo našu taktiku na západe. Na východe sme sa mohli presúvať za dňa a často vysokými rýchlosťami. Na západe už nie.

26 Z anglického „armored“ – dá sa preložiť ako tanková, ale aj obrnená.

27 9. Panzer Division.

28 Nemecký termín „Kampfgruppe“, používaný aj v anglickej terminológii.

29 V pôvodnom texte bolo „and“, čo je pravdepodobne preklep.

15. Museli byť tankové divízie, ktoré sa presunuli z východu na západ znova vycvičené na nové spôsoby vedenia boja na západe?

Tankové divízie, ktoré boli určené na boj proti inváznym vojskám, potrebovali znovu vycvičiť, a nie tak v nových spôsoboch vedenia boj, a ako s novou výzbrojou, konkrétne tankmi, ktoré boli dodávané vo veľkých počtoch. Tankové divízie na východe v tom čase boli vyzbrojené asi 40 – 50 tankmi, kým tie na západe dostali okolo 100 nových a potrebovali na nich cvičiť. Potrebovali výcvik v nočných presunoch, prispôsobenie podmienkam na normandskom pobreží, taktike malých skupín „pechota-tank“ a boja proti nepriateľskému letectvu.

16. Dostalo sa im takéhoto výcviku v dostatočnom množstve?

Nie vo všetkých prípadoch. V momente invázie sme mali celkom dvanásť tankových divízií a divízií obrnených granátnikov. Väčšina prišla z východu a juhu. Potrebovali približne dva až tri mesiace výcviku. Tie jednotky, ktoré prišli pred marcom 1944, absolvovali dostatočný výcvik, ale posledné jednotky prišli tesne pred inváziou a svoj výcvik neukončili. Dve z týchto dvanástich divízií boli novo vytvorené³⁰ divízie SS (domnievam sa, že to boli 12. SS tanková divízia³¹ a 17. SS divízia obrnených granátnikov³²) a tie takisto svoj výcvik nedokončili.

IV. VÝZNAM „KOMMANDOWEG“

17. Čo znamená „auf dem Kommandoweg aufgestellt“³³ – konkrétne, v súpise delostrelectva pod 716. Divíziou, päť batérií je zapísaných ako „auf dem Kommandoweg aufgestellt“. Najlepší odhad je, že to boli delostrelecké prápory zboru, pričlenené k divízii. Je to správny odhad? Následné zmienky sú o „Kdo“ batériách. Podľa všetkého, sú to jednotky takého istého typu.

Nie, toto nie je správne. Každá divízia mala „stärke und ausrüstungsnachweisung“ (Poznámka editora: T/O & E³⁴) určené OKH³⁵. Keď bolo potrebné rýchlo počas vojny zostaviť jednotky, boli úplne odňaté iným jednotkám tak, aby sa zostavila jednotka nová. Minimálne dočasne, operovali bez toho, aby boli oficiálne uznávané a zapísané na OKH a bez T/O & E, čo sa neskôr učilo. Napríklad, operačný veliteľ, vytvoril nové jednotky z ukoristeného materiálu (napríklad francúzskeho alebo ruského delostrelectva) a nejakých nadbytočných disponibilných vojakov, alebo z vojakov veliteľstva, skombinoval ich a požadoval určenie a T/O & E od OKH. Toto bola improvizácia. „Kommandoweg“, jednotky boli tie jednotky, ktoré boli organizované opísaným spôsobom.

30 Z anglického „activated“.

31 12. SS Panzer Division.

32 17. SS Panzer Grenadier Division.

33 Zrejme sa jedná o preklep – malo byť „aufgestellt“.

34 T/O & E – Table of organisation and equipment – tabuľka organizácie a výbavy.

35 OKH – Oberkommando der Heeres, Vrchné veliteľstvo armády.